

Bompa in zijn beste kostuum

 Leo De Haes

 Uitgever

De eigen navel

Heeft Europa een gemeenschappelijke defensiepolitiek nodig? Ja! Heeft Europa een gemeenschappelijke economische markt van doen? Geen twijfel mogelijk! Heeft Europa behoefte aan een gemeenschappelijke sociale politiek? Meer dan ooit! Moet Europa een gemeenschappelijke cultuurpolitiek ontwikkelen? Ik zou het bijgod niet weten. Ik weet al nauwelijks wat ik me bij het begrip Europese cultuur moet voorstellen. De Indo-germaanse taalverwantschap? Het joods-christelijke erfgoed? De collectieve herinnering aan de holocaust?

Meer diepgang, hoor ik een souffleur roepen (al hoort een souffleur helemaal niet te roepen). Meer diepgang? Tegenover wie en wat dan? Graag enkele voorbeelden, is mijn standaardantwoord dan. Maar dat lijkt al te veel gevraagd. Ik probeer het dus zelf maar even. Heeft Daniel Buren meer diepgang dan Donald Judd? Kristien Hemmerechts meer dan Donna Tartt (ik noem Susan Sontag bewust niet)? Pierre Boulez meer dan John Cage? Stijn Coninckx meer dan, ja meer dan wie? Het zou te demagogisch zijn de baron te vergelijken met Steven Spielberg of Jim Jarmusch.

De vastgeroeste tegenstelling

Wat me bij dit spontane namen noemen nu pas opvalt, is dat in elk voorbeeld Europa tegen de Verenigde Staten wordt uitgespeeld. Hoe eenzijdig dat ook mag zijn; bizar is dat niet. Het is haast een geconditioneerde culturele reflex in Europa. Bij elke discussie over cultuur draait het alleen maar om de 'vijand' Amerika. De rest van de wereld valt meestal totaal uit ons blikveld. Afrika (met schitterende schrijvers, muzikanten, beeldhouwers, ja, zelfs filmers), India, Zuid-Amerika, Japan en China worden in het debat als quantité négligeable beschouwd. En waarom? Er

gaat zogenaamd geen dreiging van uit. Uitingen van deze culturen bereiken alleen maar fanatici, wereldwinkelshoppers, academici of multiculturele dwepers. Maar de Amerikaanse cultuur overspoelt heel Europa! Wat zeg ik? Het Amerikaanse cultuurimperialisme spoelt onze cultuur gewoon weg! Althans, dat wordt ons wijs gemaakt door de Jozef Deleus en de Jaap Kruithoffen. Maar is dat wel zo? Een banaal setje examenvragen kan al ontvullend werken. Hier gaan we: noem vijf hedendaagse Amerikaanse schilders, vijf hedendaagse Amerikaanse schrijvers, vijf hedendaagse Amerikaanse toneelauteurs, vijf dichters, vijf choreografen, vijf fotografen, vijf filosofen. Ik verwed er mijn hoofd op dat 99% van de Europeanen het examen in september mag overdoen. Hoe kan Europa door de Amerikaanse cultuur overspoeld worden terwijl we er nauwelijks meer over weten dan over de cultuur van de hottentotten? Omdat de Amerikaanse cultuur gelijk gesteld wordt met de audiovisuele produktie en de popcultuur! Amerika is voor ons Dallas, Rambo, Michael Jackson en Jurassic Park. En tegen dat ononderbroken audiovisueel of muzikaal bombardement is Europa niet opgewassen. De amusementsstroom Amerika-Europa is inderdaad voor een groot stuk éénrichtingsverkeer, maar tot spijt van wie 't benijdt, leidt dat niet tot verschraving. Integendeel. De toegang tot diverse (pop)culturen is nog nooit zo kamerbreed geweest. Allerlei sounds van verschillende etnische oorsprongen bereiken nu ook Zichem en Bommerskonten: blues, bebop, reggae, hiphop, rap, wereldmuziek... Bovendien, niet elke Amerikaanse film of tv-produktie hoort per definitie tot de fastfood-categorie. Sterker, dat eenrichtingsverkeer is, laten we elkaar toch geen mietje noemen, beperkt tot vulgair amusement. Ik begrijp eerlijk gezegd niet waarom de 'herauten van de hogere cultuur' zich daar mee willen inlaten.

Want in hobbysfeer is de doorstroming bijna ideaal. Karel Appel is net zo goed in New York bekend als in Amsterdam, Anne Theresa De Keersmaecker danst zowel in Tokio, London, Los Angeles als in het Brusselse Lunatheater, en de superverkitschers van I Fiaminghi, onze muzikale culturele ambassadeurs, doen de hele wereld aan. Kortom, ook de 'hogere cultuur', de Europese inbegrepen, heeft een hogere vlucht genomen.

Gelukkig is niemand bij ons zo dwaas te denken dat we met *FC De Kampioenen*, *Kokoflanel*, *De Kotmadam*, *Willy Sommers* of *De Gaston Berghmansshow* de wereld aan onze voeten zullen krijgen, al hoopten sommigen dat wel van *Daens*. Geen kwaad woord over dit sociaal-sentimentele epos, maar het is buiten de provincie Vlaanderen al even moeilijk te slijten als Indiase melodrama's bij ons. Moet dit soort films en TV-producties, en je hebt ze in diverse soorten en talen in Europa, van Tiroler Lederhosenporno over Frans gooi-en-smijtwerk tot Italiaanse huisvrouwstriptease, beschermd worden door invoerquota's? Het antwoord vind je door een andere vraag te stellen: moet de Nederlandse literatuur in bescherming genomen worden door een invoerverbod op de boeken van Marquez, Rushdie, John Irving of Jung Chang? Nee, dat zou iedereen te gek vinden. Toch stelde Frankrijk eind vorig jaar in het kader van de GATT-onderhandelingen invoerquota's op Amerikaanse audiovisuele producten voor. Alsof het om Japanse auto's gaat of varkensmest. Akkoord, de Franse (Vlaamse, Duitse, Spaanse, ...) films en tv-feuilletons kunnen niet op tegen de Amerikaanse, zeker niet in kwantiteit, maar dat is nog geen voldoende reden om de Amerikaanse import te beperken of te bannen. Tenzij je je op een plat commercieel standpunt stelt en je culturele argumenten wil misbruiken om een loutere portemonneekwestie te beslechten.

Kwaliteit tot in de eeuwigheid

Er klopt wel meer niet. Kwaliteitscriteria worden in het debat nooit ter sprake gebracht. Wat wij doen, doen we beter, luidt de naar nationalisme stinkende slogan. Maar als ik moet kiezen tussen Amerikaanse junk of Eurobrol, dan heb ik

geen mening. Of beter, ik ben dan superdemocratisch en laat het aan het volk over om te beslissen wat het volk wil. En die keuze is bekend. De Amerikaanse audiovisuele productie mag dan al in al zijn technologische hoogstandjes verbluffend en onnavolgbaar zijn, bij de top twintig van de meest bekeken tv-programma's is de Amerikaanse inbreng zwaar in de minderheid. Eigen flauwekul eerst! Zo was het al met *De beren van Zichem*, zo is het nu met *Tien om te zien* of *Luc*.

De enige juiste conclusie is dus: niet sikkenneuren over de overvloed aan Amerikaanse rommel, maar zoveel mogelijk eigen programma's maken. En wat mij betreft: liefst ook nog zo goed mogelijk. Maar daar schort het hem precies. Europa wil de Amerikaanse populaire cultuur aan banden leggen, maar weet zelf vaak niets beters te verzinnen dan Amerika te imiteren. Zo filmen Nederlandse regisseurs bij voorkeur Amerikaanser dan de Amerikanen zelf. Zie *Basic Instinct*. Ik kan me ook met de beste wil van de wereld niet meer herinneren dat ik de laatste vijf jaar nog een Franse kwaliteitsfilm gezien heb waarvoor ik door een vuur zou willen lopen, terwijl ik zo twaalf films kan noemen, niet van Polen, maar van één enkele Pool, met name Kieslowski, die wel indruk hebben gemaakt (maar hoort Polen wel tot Europa?). Frankrijk, en elk ander Europees land, zou er beter aan doen zijn tijd en energie niet langer te investeren in pleidooien voor invoerquota's maar in rücksichtlose overheidssteun voor audiovisuele kwaliteitsproducten. Dat ze verdomd *Arte* voor het volle pond steunen. Die culturele zender gaat met zijn Duits-Franse as al flink de goede Europese richting uit. Of projecten à la *Beeldstorm*, *Nauwgezet en wanhopig* of *Een schitterend ongeluk*, tv-producties die een kleine omroep als de VPRO op zijn eentje voor elkaar krijgt. Op dezelfde manier moet de Vlaamse Gemeenschap geen geld vergooien aan Urbanussuccessen, dat kan de privé wel aan, maar aan films, projecten of tv-programma's die dat niveau mijlenver overstijgen, en die zonder overheidsinbreng geen kans maken. Zo zou het trouwens overal in Europa moeten toegaan. Laat de commercie aan de commercie, hoe wansmakelijk die voor een beetje esthetische gevormde inborst ook mag zijn, maar laten we ons arm

subsiidiëren aan kwaliteit. Want kwaliteit loont op de lange termijn! Dat willen we wel eens vergeten. De Amerikanen zullen in naam van de concurrentie en de vrijhandel wel protesteren tegen zulke overheidssubsidies, maar dat hoeven we ons niet aan te trekken. Als Europa, of beter, elk

Europees land, zijn eigen cultuurproductie wil steunen, dan is dat even legitiem als de overheidssteun van Amerika aan zijn defensie-industrie. Trouwens, ook cultuur is een zaak van binnenlandse veiligheid. Tenslotte is onze culturele identiteit een primaire vorm van zelfverdediging.